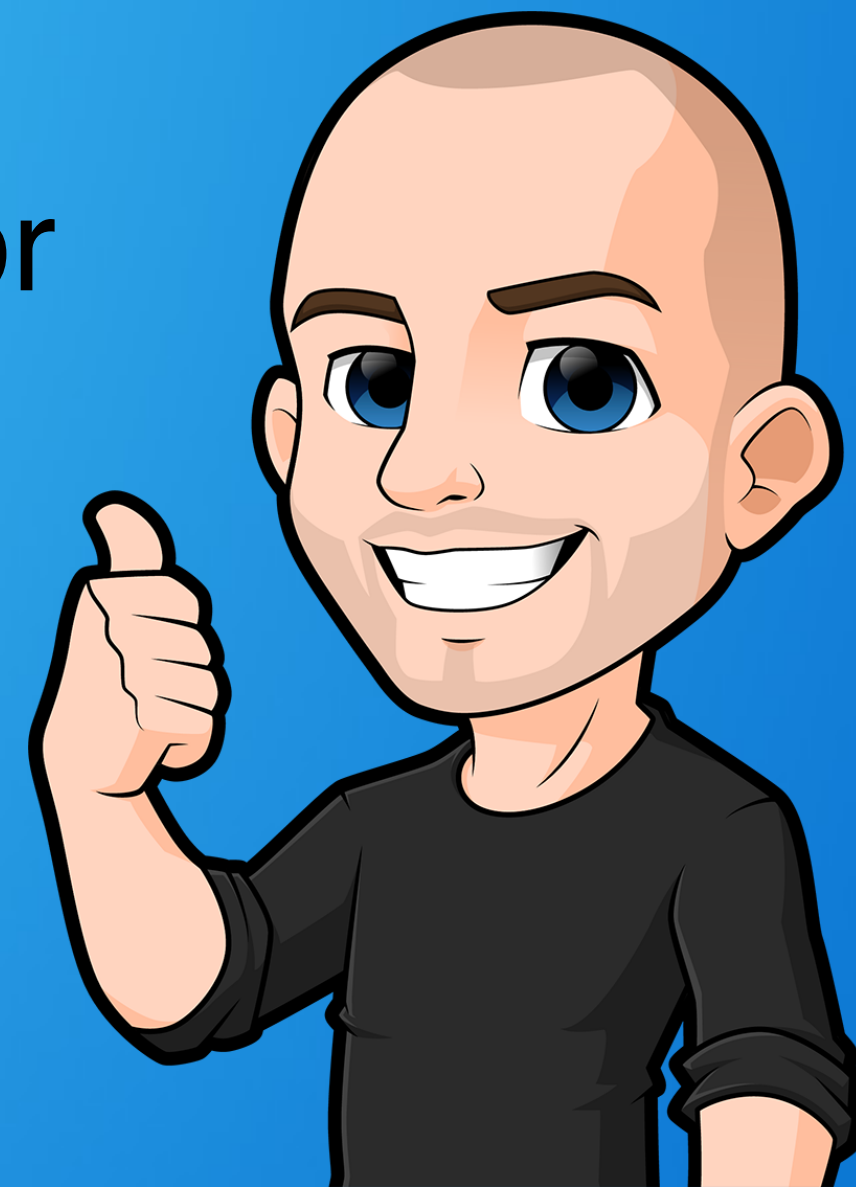

LEERDOELEN 7.1

Ik kan laten zien dat ik...

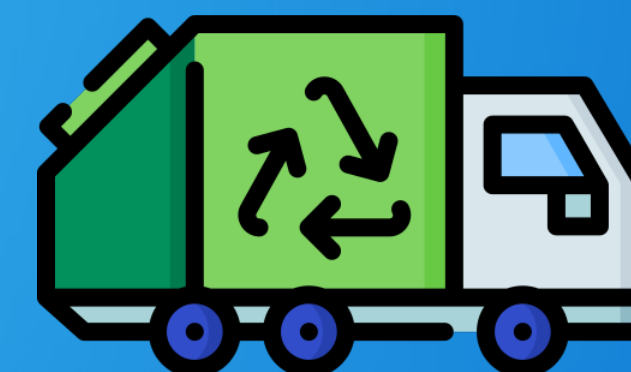
- A. het verschil ken tussen de collectieve sector en de particuliere sector
- B. met een voorbeeld uit kan leggen wat privatisering betekent
- C. een aantal manieren kan noemen hoe de overheid de bevolking kan stimuleren om goede keuzes te maken
- D. uit kan leggen hoe marktwerking de prijzen in de particuliere sector bepaalt
- E. begrijp uit welke drie lagen de overheid bestaat

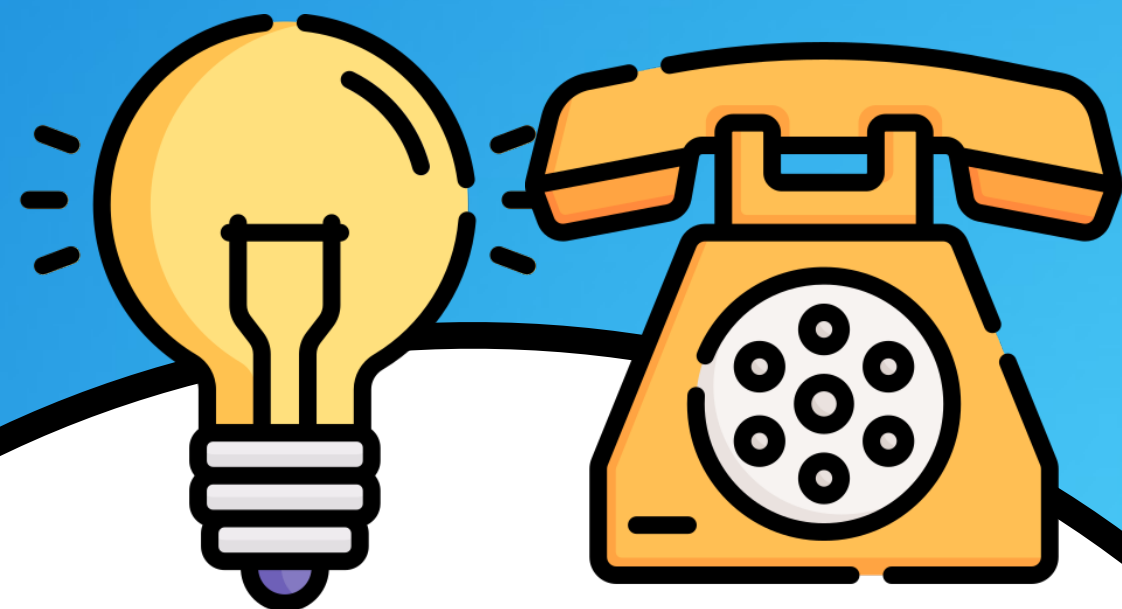

**WAT DOET
DE OVERHEID
EIGENLIJK?**

OVERHEID

COLLECTIEVE VOORZIENINGEN

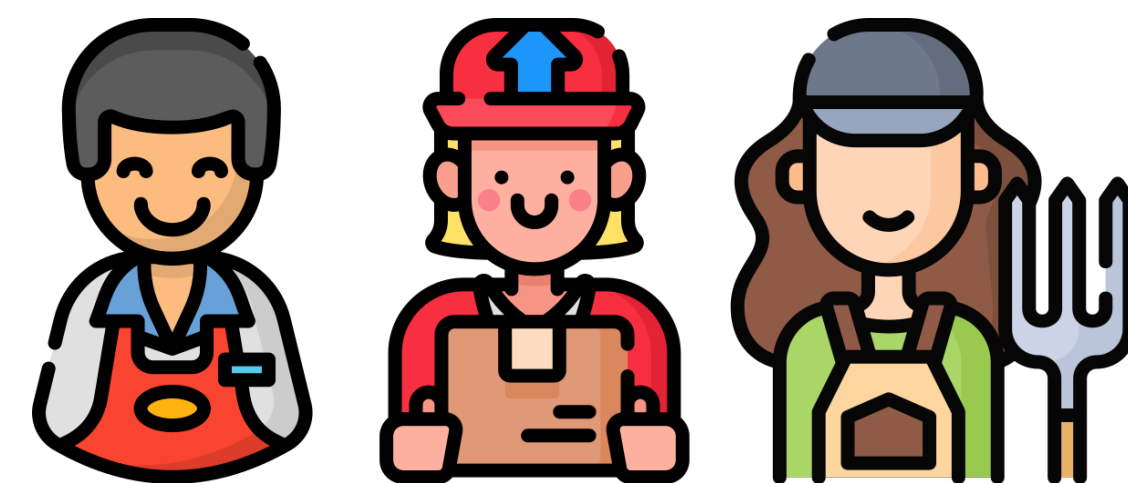

COLLECTIEVE SECTOR

MOGEN GEEN
WINST MAKEN

PRIVATISERING

PARTICULIERE SECTOR

MOGEN WEL
WINST MAKEN

BEDRIJVEN DIE BETAALD
KRIJGEN DOOR DE OVERHEID

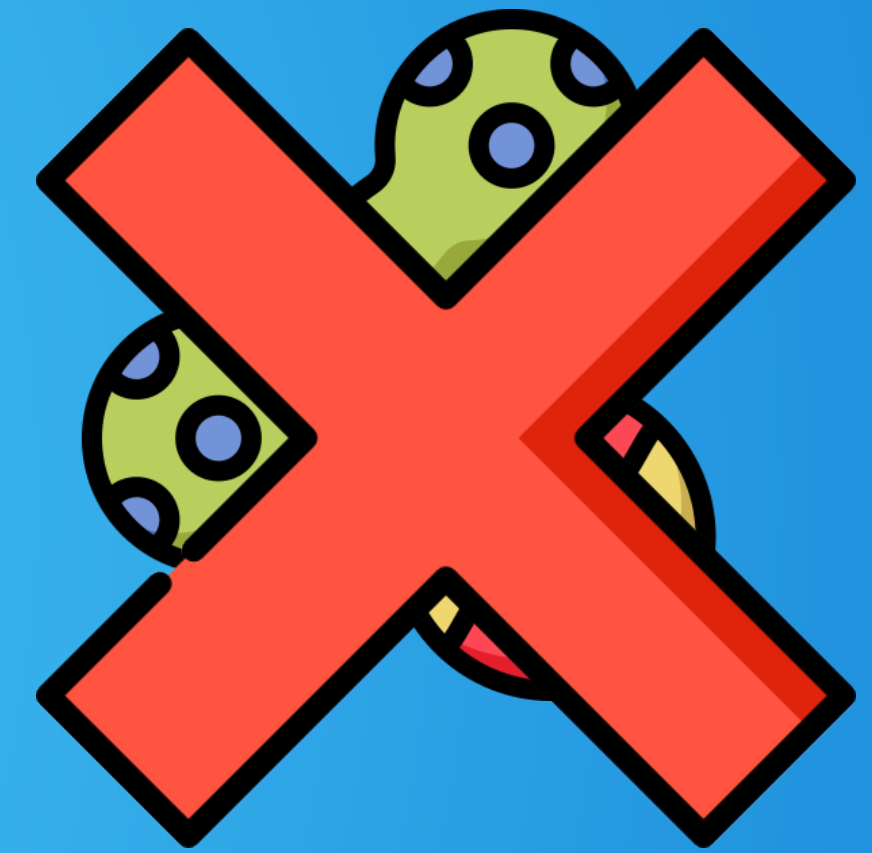
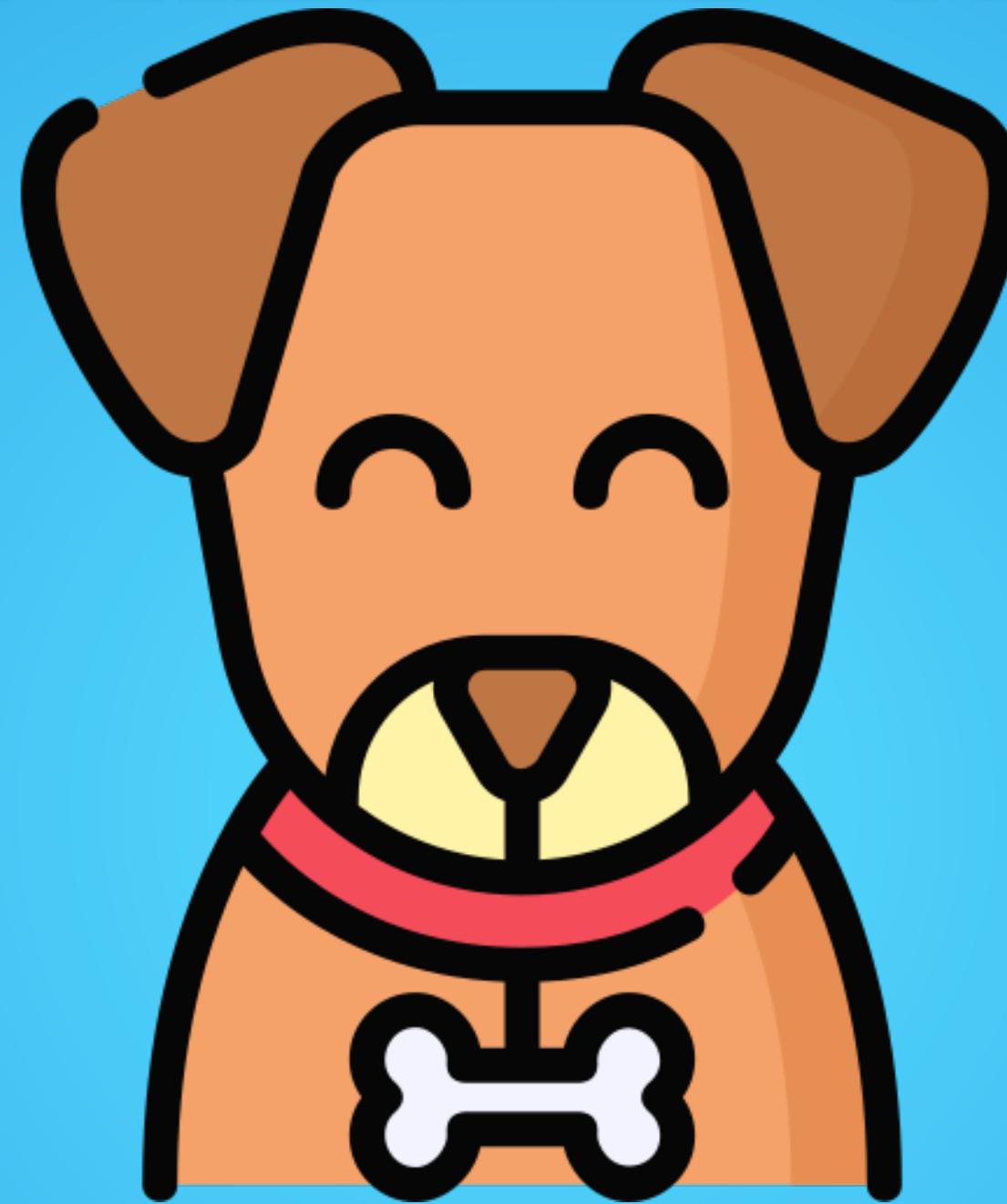
ALLE 'NORMALE' BEDRIJVEN
IN NEDERLAND

HOE KAN DE OVERHEID DE BEVOLKING STUREN OM GOEDE KEUZES TE MAKEN?

Goed gedrag belonen

Door bijvoorbeeld subsidies te geven aan bedrijven die milieuvriendelijk produceren of consumenten die zonnepanelen kopen.

Slecht gedrag bestraffen

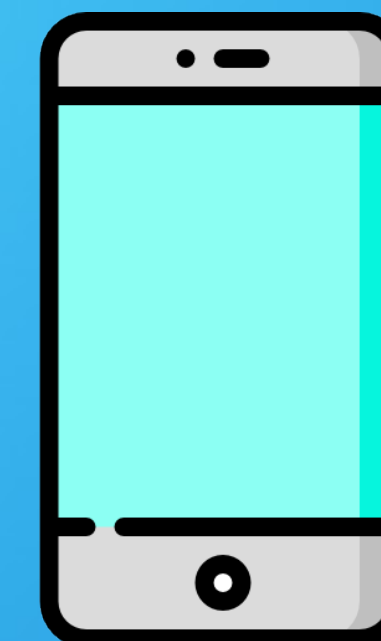
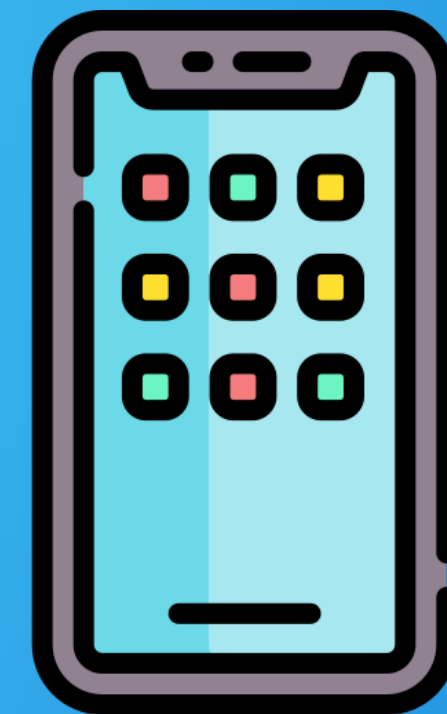
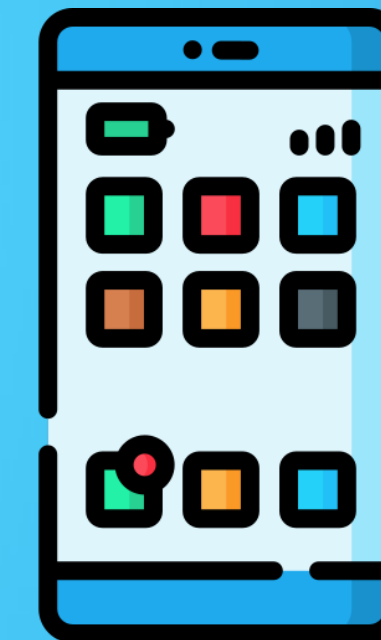
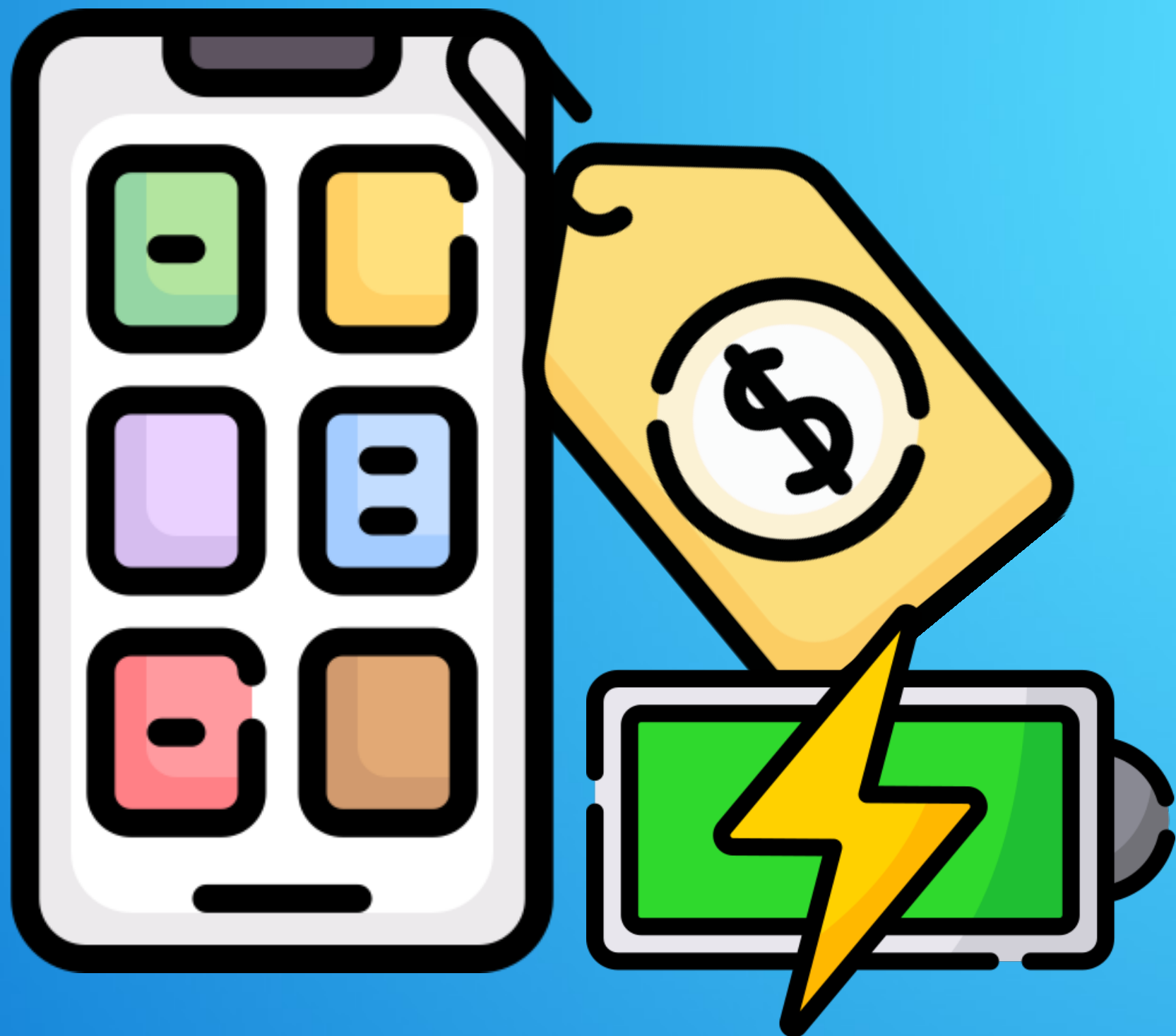
Door bijvoorbeeld accijns te heffen op producten die schadelijk zijn voor het milieu of onze gezondheid (zoals benzine en tabak).

DE PARTICULIERE SECTOR

... bestaat uit de burgers en bedrijven.

Deze bedrijven willen winst maken en zo ontstaat er marktwerving.

Dat betekent dat bedrijven concurreren op gebied van prijs en kwaliteit.

HOE IS DAT GEREGEELD?

RIJK

Minister-president
Mark Rutte

PROVINCIE

Commissaris v/d Koning
Jetta Klijnsma

GEMEENTE

Burgemeester
Eric van Oosterhout

HOE IS DAT GEREGEELD?

RIJK

- Wetten en plannen maken voor heel Nederland
- Controleren of alles goed gaat

PROVINCIE

- Wegen aanleggen
- Natuurgebieden beheren
- Ruimtelijke ordening

GEMEENTE

- Uitvoeren van de plannen van het rijk;
- Uitkeringen regelen
- Jeugdzorg en ouderenzorg
- Zorgen dat geld bij scholen en sportverenigingen komt
- Uitgifte ID-kaarten enz.

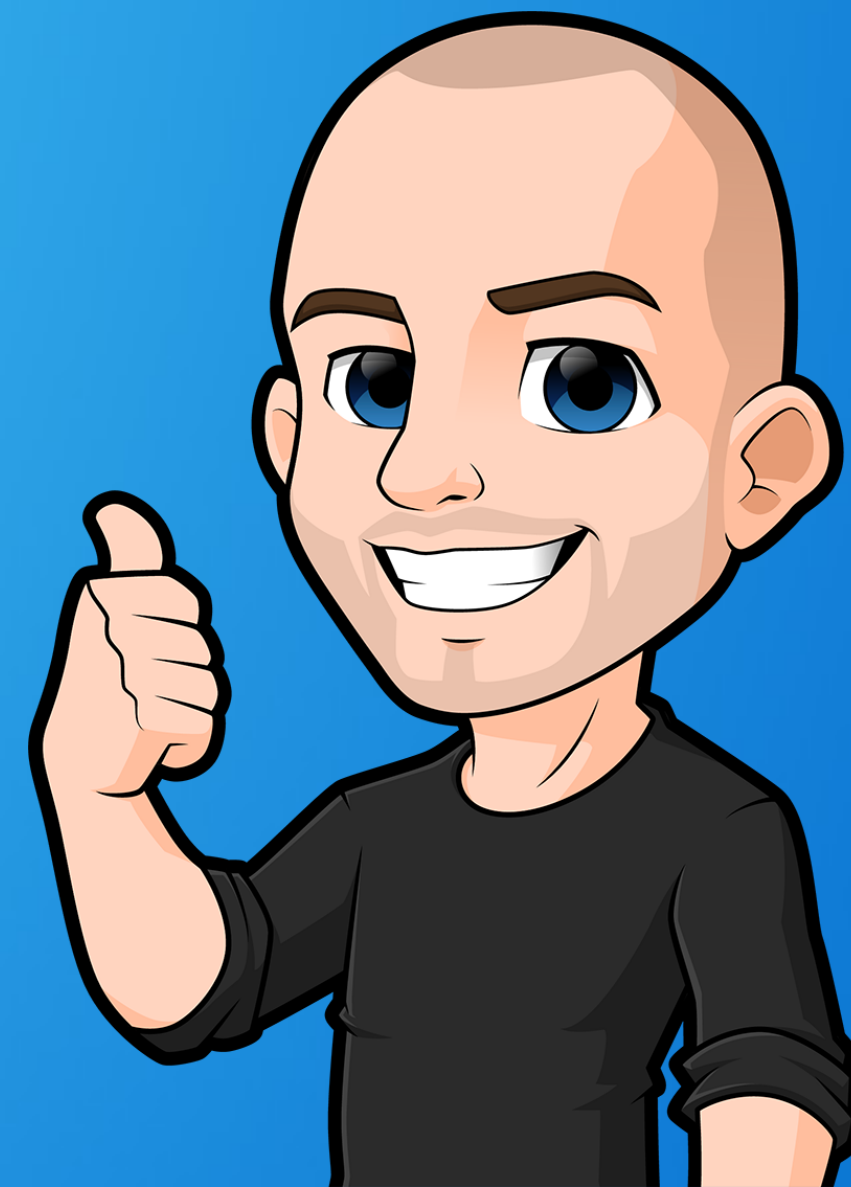
LEERDOELEN 7.2

Ik kan laten zien dat ik...

A.begrijp wat het sociaal minimum betekent

B.tenminste twee volksverzekeringen, werknemersverzekeringen en sociale voorzieningen ken en uit kan leggen hoe deze in grote lijnen werken

C.het stelsel van sociale zekerheid kan onderverdelen in een schema

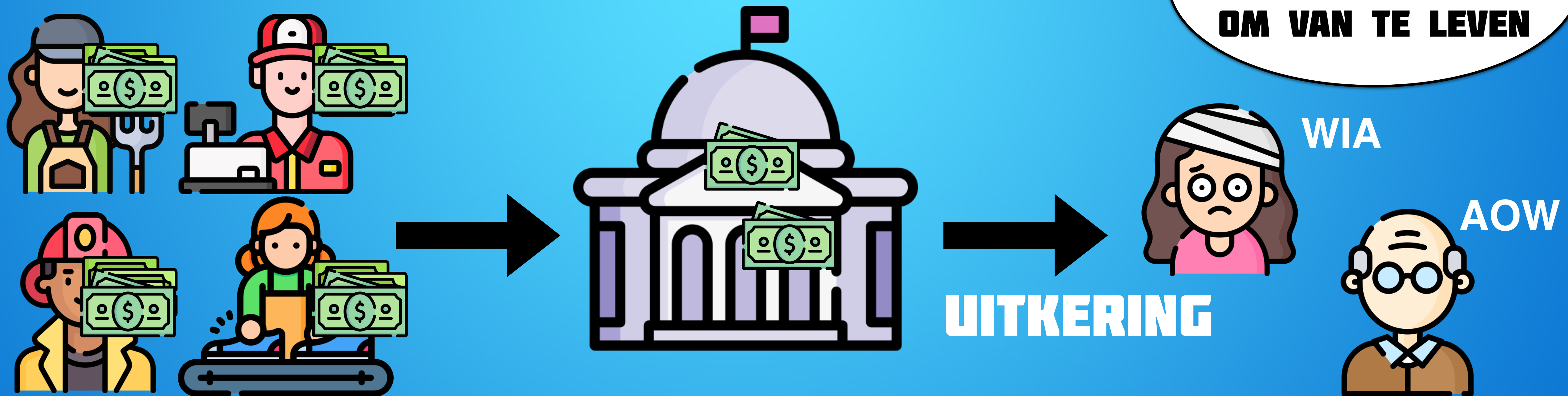

SOCIALE ZEKERHEID

Nederland is een verzorgingsstaat.

Dit betekent onder andere dat elke inwoner is verzekerd van het sociaal minimum.

Dit regelt de overheid via het stelsel van sociale zekerheid.

**WELKE
UITKERINGEN ZIJN
ER EIGENLIJK?**

VOLKSVERZEKERINGEN

AOW - ANW - WLZ

WERKNEMERS- VERZEKERINGEN

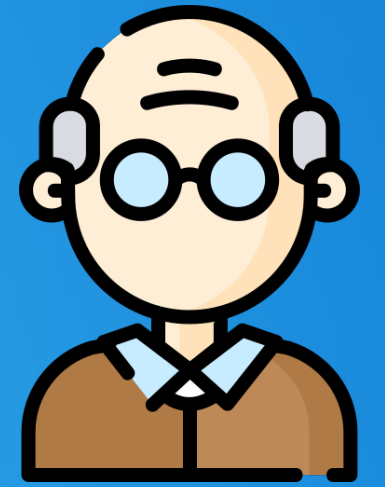
WIA - WW

SOCIALE ZEKERHEID

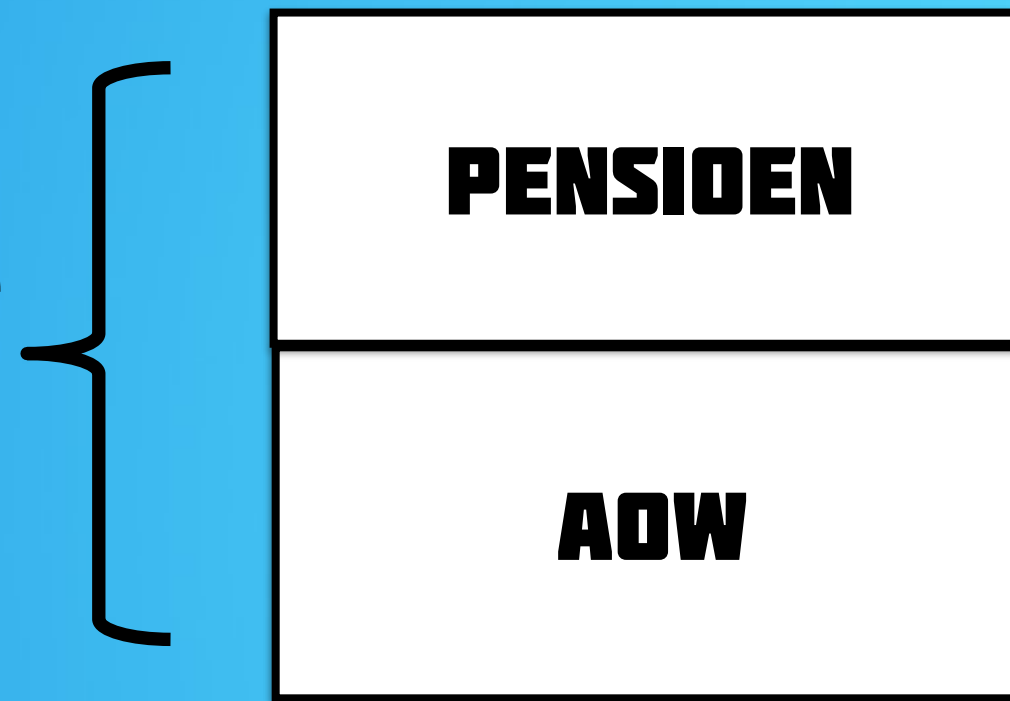
**SOCIALE
VOORZIENINGEN**
PARTICIPATIEWET
TOESLAGEN

VOLKSVERZEKERINGEN

AOW → Krijgt iedereen boven de 67. Daarnaast moet je zelf een pensioen bij elkaar sparen.

Samen is dit ongeveer wat je verdiende toen je nog werkte

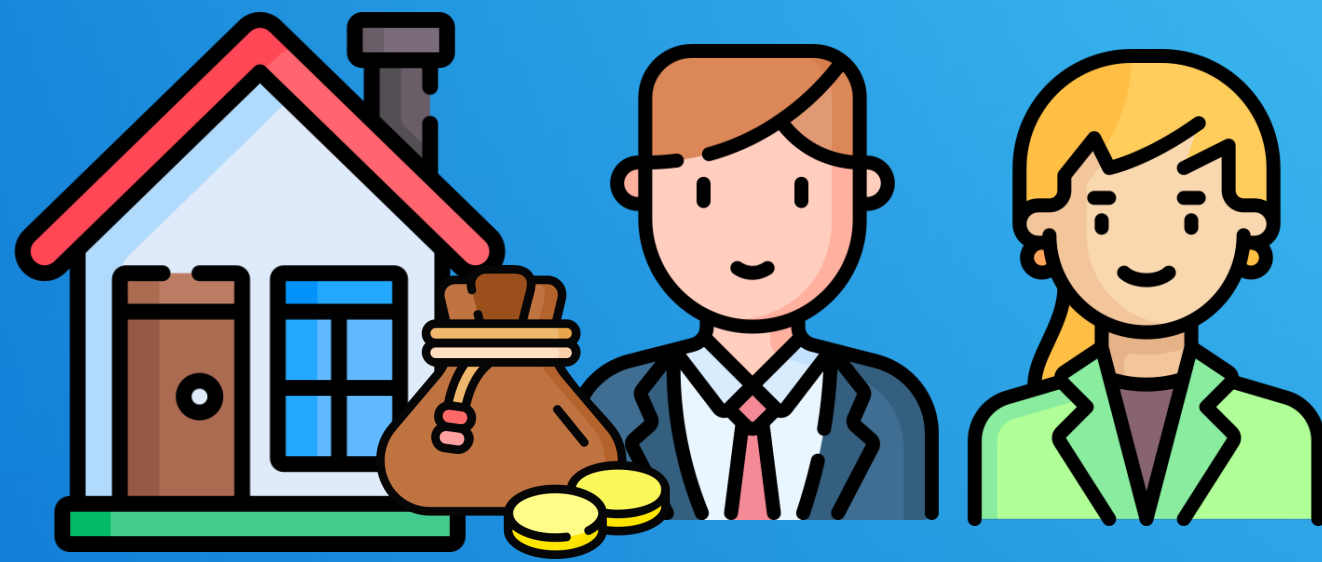

→ Moet je zelf bij elkaar sparen, via je werk

→ Net iets minder dan het minimumloon

ANW

Wanneer degene die voor het inkomen zorgt is overleden.

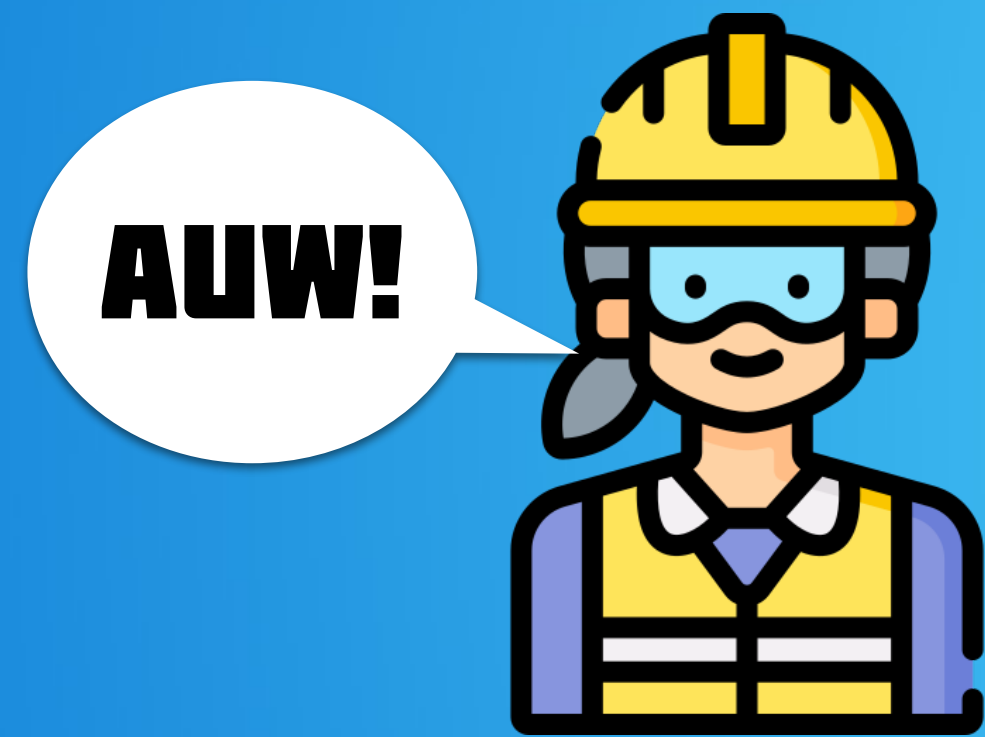
WLZ

Voor mensen die 24 uur per dag zorg nodig hebben.

WERKNEMERSVERZEKERINGEN

WIA → Na twee jaar ziekte kom je in de WIA. De overheid bepaalt dan hoeveel procent je nog wél kunt werken (dus wat jouw arbeidsvermogen is) en voor het restant krijg je een uitkering.

→ Arbeidsvermogen = 60%

→ WIA-uitkering voor 40%, de rest zelf verdienen

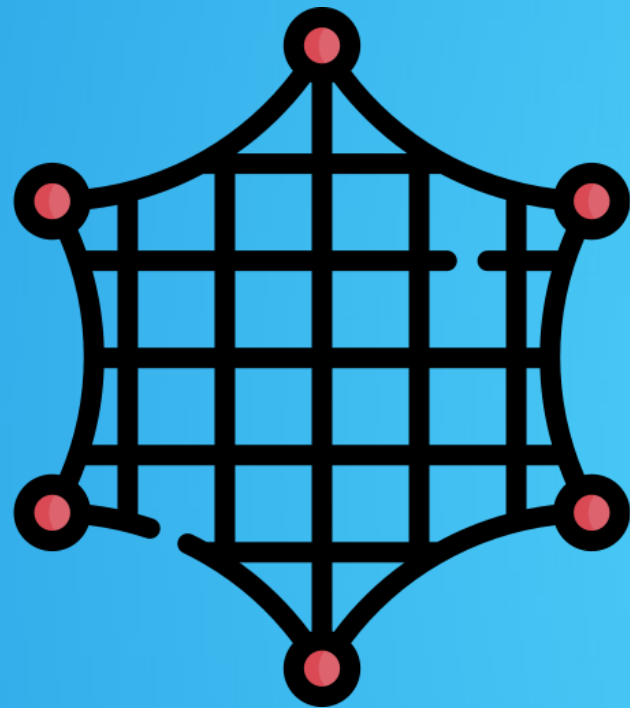
WW → Voor wanneer je (buiten jouw schuld) ontslagen bent. Voor elk jaar dat je gewerkt hebt, krijg je een maand een uitkering van 70% van je laatstverdiende loon.

→ 10 jaar gewerkt = 10 maanden uitkering.
Daarna Participatiewet.

SOCIALE VOORZIENINGEN

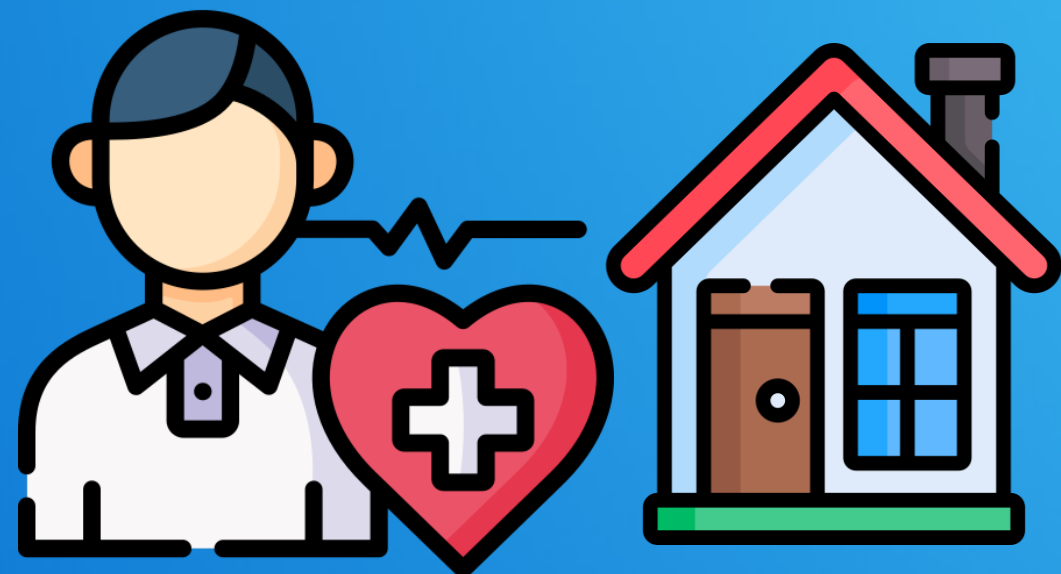
PARTICIPATIEWET (BIJSTAND)

→ Wanneer je op geen andere manier aan inkomen kunt komen, maar niet arbeidsongeschikt of 67+ bent. Je moet blijven solliciteren.

→ Lager dan het minimumloon
Heb je veel spaargeld of een partner met een goed inkomen? Dan krijg je niks.

ZORGTOESLAG & HUURTOESLAG

→ Om mensen te helpen met het betalen van hun zorgverzekering en met de huur.
De Belastingdienst maakt jou hier maandelijks geld voor over.

SOCIALE ZEKERHEID

Volksverzekeringen

AOW

Algemene Ouderdomswet

ANW

Algemene nabestaandenwet

WLZ

Wet langdurige zorg

Werknemersverzekeringen

WIA

Wet Werk & Inkomen naar Arbeidsvermogen

WW

Werkloosheidswet

Sociale voorzieningen

Participatiewet (Bijstand)

Zorgtoeslag & Huurtoeslag

**Sociale
Verzekeringen**
(Betaald uit premies)

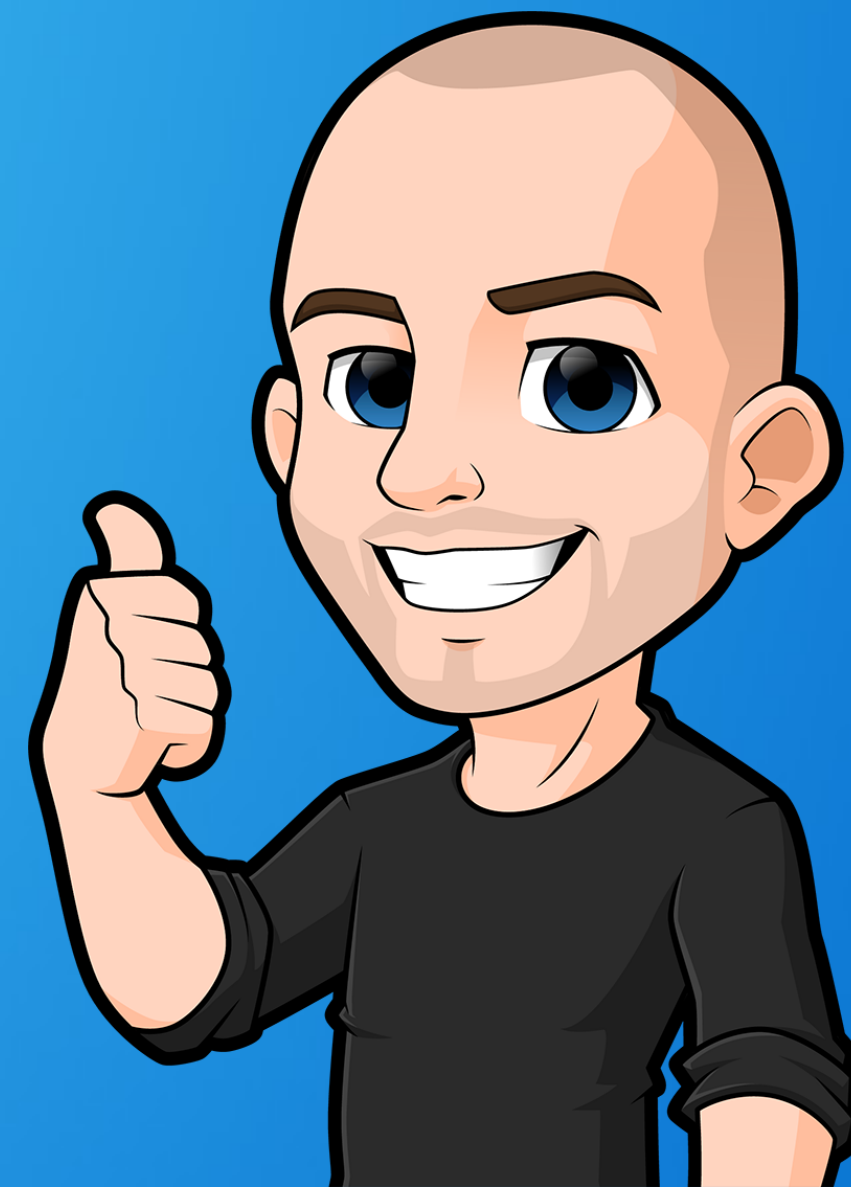
**Sociale
Voorzieningen**
(Betaald uit belasting)

LEERDOELEN 7.3

Ik kan laten zien dat ik...

- A. drie verschillende **inkomstenbronnen** van de overheid kan noemen en uit kan leggen wat deze inhouden
- B. met voorbeelden **drie principes** uit kan leggen volgens welke de overheid belasting kan heffen

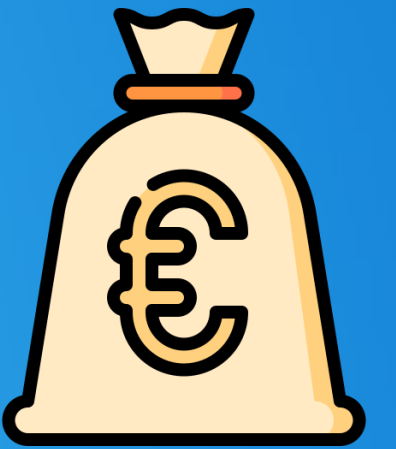

**HOE KOMT DE
OVERHEID AAN
GELD?**

INKOMSTEN VAN DE OVERHEID

DIRECTE BELASTINGEN

Betaal je rechtstreeks aan de overheid.
(Loonbelasting, vennootschapsbelasting)

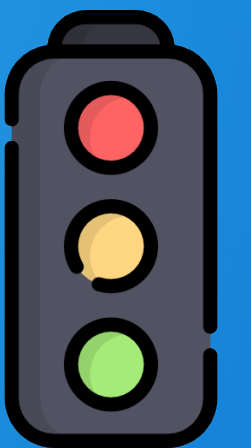
INDIRECTE BELASTINGEN

Betaal je eerst bij een winkel (btw, accijns) en zij geven dit door aan de overheid.

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

(Sociale premies, winst staatsbedrijven, boetes, aardgasopbrengsten)

BELASTINGPRINCIPES

Er bestaan meerdere principes volgens welke de overheid belasting kan heffen:

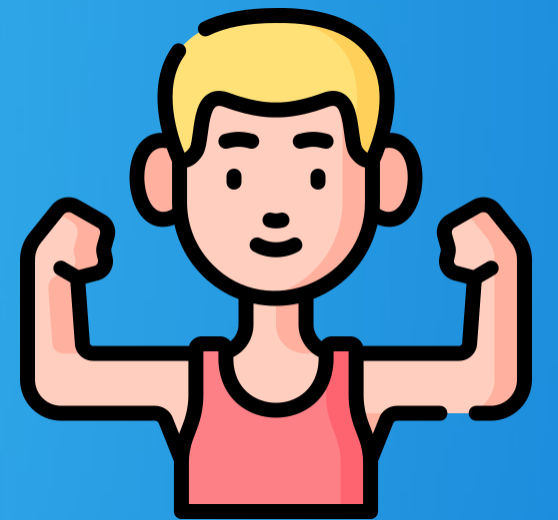
HET PROFIJTBEGINSEL

Je betaalt belasting omdat je ook profijt (voordeel) hebt van goederen en diensten van de overheid (bijv. wegenbelasting).

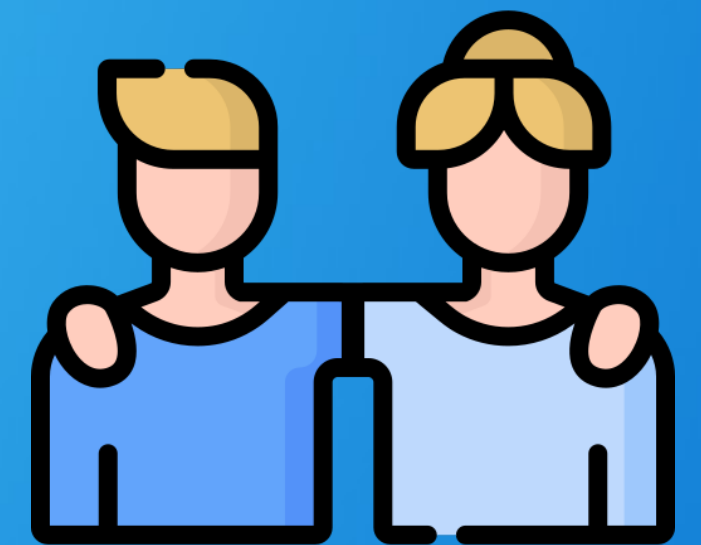
HET DRAAGKRACHTBEGINSEL

Mensen met een hoger inkomen betalen meer belasting (De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten)

HET SOLIDARITEITSBEGINSEL

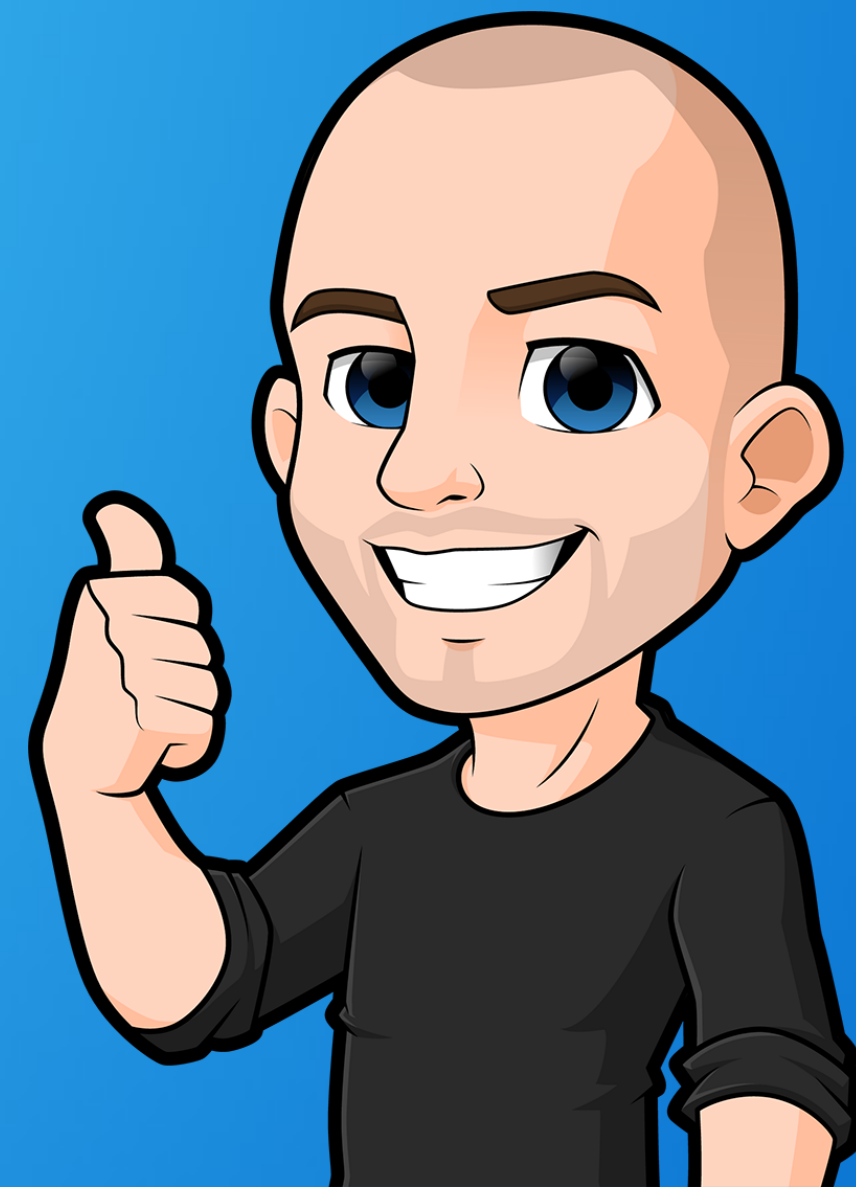
Actieven betalen premies, zodat inactieven een uitkering kunnen krijgen. We zijn solidair met elkaar.

LEERDOELEN 7.4

Ik kan laten zien dat ik...

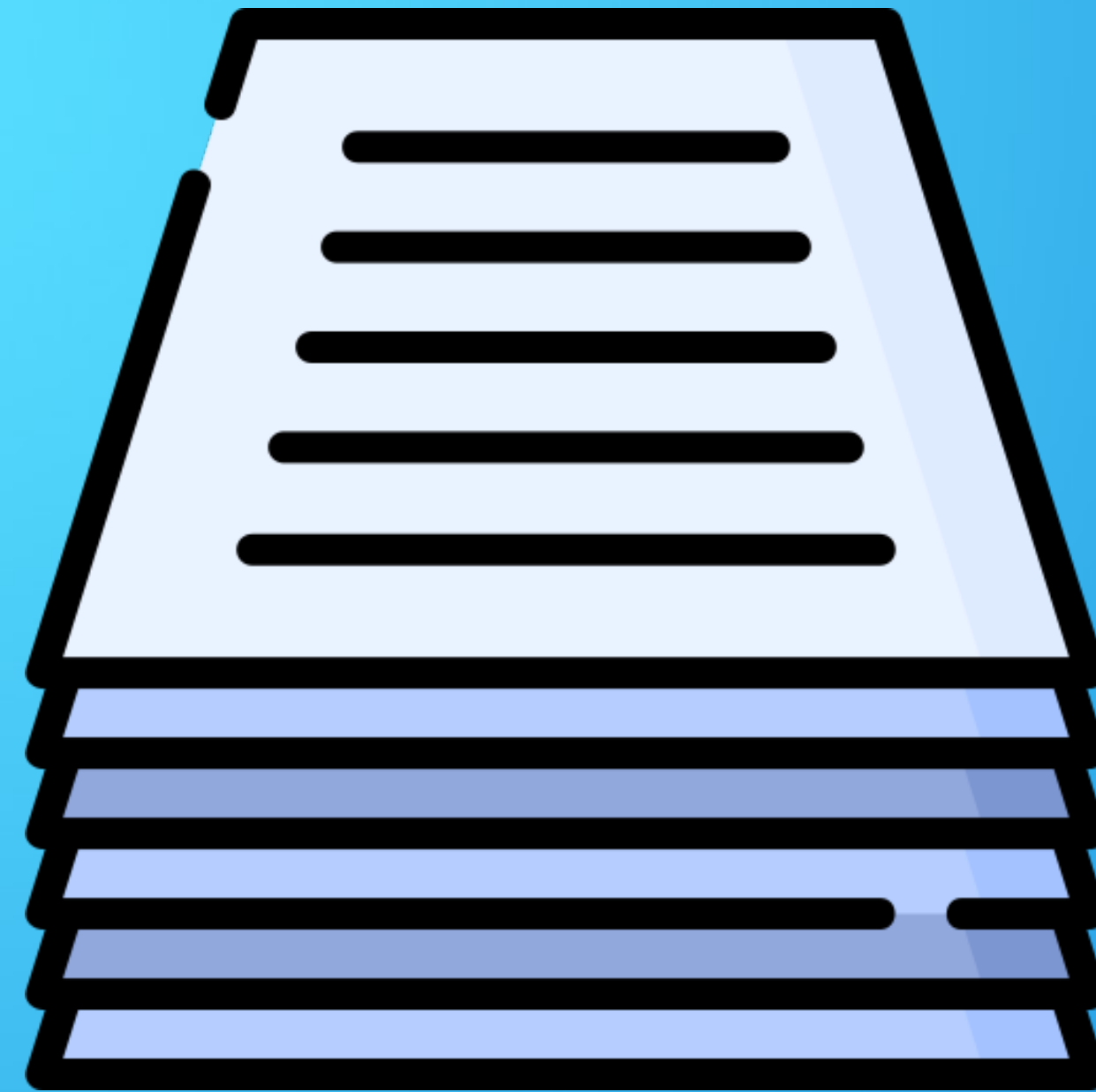
- A. het verschil ken tussen de rijksbegroting en de miljoenennota
- B. kan uitleggen wat de overheid kan doen bij een begrotingstekort
- C. weet wat een staatsschuld is en wat het nadeel hiervan is voor de overheid

BEGROTING VAN DE OVERHEID

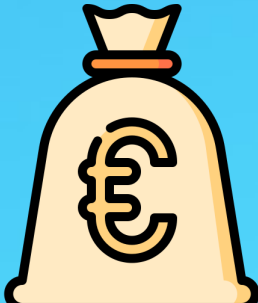
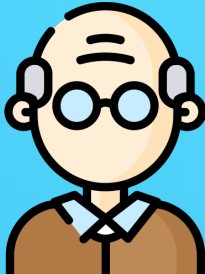
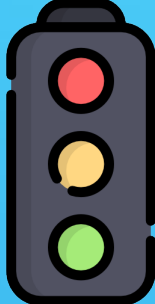
De overheid maakt elk jaar een begroting. In deze rijksbegroting staan alle inkomsten en uitgaven van het komende jaar.

De miljoenennota is een toelichting op de rijksbegroting. Hierin leggen ze bijvoorbeeld uit waarom er meer of minder geld naar het onderwijs gaat.

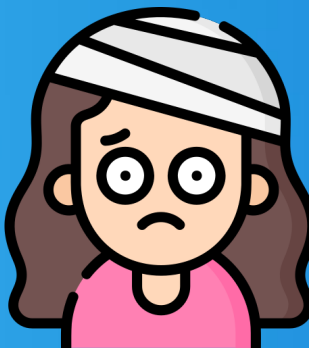

RIJKSBEGROTING

INKOMSTEN

- **Directe belastingen**
(Loonbelasting, vennootschapsbelasting)
- **Indirecte belastingen**
(Btw, accijns)
- **Sociale premies**
- **Niet-belastingontvangsten**
(Winst staatsbedrijven, boetes)

UITGAVEN

- **Zorg**
- **Sociale zekerheid**
- **Onderwijs**
- **Veiligheid**
- **Infrastructuur**
- **Landbouw**

BEGROTING VAN DE OVERHEID

Als de overheid meer uitgeeft dan dat er binnenkomt, ontstaat er een begrotingstekort. De overheid kan dan drie dingen doen:

1. Zorgen voor meer inkomsten (bijv. belasting verhogen)
2. Zorgen voor minder uitgaven (bezuinigen)
3. Geld lenen. Zo ontstaat er dus een staatsschuld.

Let op!
Geld lenen
kost geld

De overheid moet namelijk elk jaar **rente** betalen over de schuld die ze hebben opgebouwd.

Wanneer de overheid meer geld binnenkrijgt dan dat ze uitgeven, houden ze geld over. Dat noemen je een **begrotingsoverschot**.